

ספר נפש עובדיה יוסף

הספר התעוררות ליום השבעה על מרן כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו צדיק יסוד עולם הרועה הנאמן בדורינו, יחיד בדורו מרן עובדיה יוסף בן יעקב זצוקללה"ה

אור הזוהר 461 ★ י' מר חשוון תשע"ד לסדר "ואת הנפש אשר עשו בחרן"

מפעל הזוהר העולמי
בנשיאות כ"ק אדמו"ר מהאלמין שליט"א מחבר למעלה מאלף ספרים טל: 0527651911
גדולי הצדיקים ואומרים ללמוד זוהר הקדוש

יראו בנחמה, בעיר ה' שמה, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, בני ישראל על שר התורה, מרא דכולא תלמודא, אביר הרועים מעוז ומגדול, איש האלקים, רב פעלים, הרשלי"צ, רשכבה"ג, כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו צדיק יסוד עולם הרועה הנאמן בדורינו, יחיד בדורו המלובן מרא בפרד"ס התורה נשמת משיח בן יוסף מרן עובדיה יוסף בן יעקב זצוקללה"ה ת.נ.צ.ב.ה.

הסכנה וההתראה שבכך, ומה ה' אלקינו שואל מעימנו בעת הזאת.

וז"ל הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל: "כשהדור נמצא במצב ירוד עד שכבר אינו מבין שהעונשים באים לעוררו מתרדימתו, הרי מן העצות האחרונות של לימוד הוא לקיחת הצדיק מן העולם למען יזדעזע הדור ויתעורר לתשובה. ואל נמעט בחומרת דברים אלה, הסתלקות הצדיק צריכה לזעזע אותנו עד היסוד, ולשנות את כל דרך חיינו, ואין זה רק תוספת מעלה אלא חיוב גמור הוא עבורנו, ואם פטירתו לא תשמש לנו מניע להתעלות ולהתעוררות, מי יודע אם חלילה לא יהיה הדבר בעוכרינו וכו', הרי הגדול שבעונשים היא הסתלקות הצדיק כאמרם ז"ל קשה סילוקם של צדיקים יותר מחורבן בית המקדש, והרי בעונותינו נאסף הצדיק, ומעשינו הם שגרמו, אם כן ודאי שאנו נתבעים על זה, האם אין עלינו לפחד שלא נחשב ח"ו כהורגי הצדיק!?"

"צדיק נתפס בעון הדור" כדי שישבו ויכופרו עוונותיהם, ואם ח"ו אין אנו מתעוררים ע"י הסתלקותו לתשובה גמורה ולמעשים פנימיים, א"כ הקרבן הגדול היה לשוא, בבחינת "לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו" וא"כ עלולים אנו ח"ו להיות נתבעים על עצם הסתלקות הצדיק ללא תועלת"

ועי"ש שכתב דגם מאידך גיסא פטירת הצדיק יכולה לשמש כמנוף לחיזוק עצום, וכמו שמצינו באשכבתיה דרבי שיצא בת קול "כל דהוה באשכבתיה

באנו להספיד מעומקא דלבאי על האבידה הגדולה עם סילוקו של אבינו רוענו צדיק יסוד עולם, הגאון האדיר, רשכבה"ג, פוסק הדור, רבן ומאורן של ישראל, מרן זצוקללה"ה, מרא דארעא דישראל.

"הצדיק אבד ואין איש שם על לב... כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (ישעיה נז). ופרשו בזה, בזמנא דקודשא בריך הוא אשגח בעלמא ולא הוי עלמא כדקא יאות ואזדמן דינא לשריא בעלמא, כדין קודשא בריך הוא נטיל זכאה דאשתכח בינייהו.

צווח הנביא ישע"י (נז, א) "הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק", והיינו דאפי" צדיק אחד שנפטר הוא כדי לעורר את ישראל מפני הרעה העתידה לבוא, (וכדי שהצדיק לא יראה באותה רעה, אם לא ישונו בתשובה). אבל אם עם ישראל אינם שמים על לב להבין את זה (וסבורים שמיתת צדיקים מכפרת ואין להם מה לדאוג וכדו'), אזי הקב"ה מוסיף לקחת צדיקים ובעלי חסד נוספים כדי שירגישו שזוהי הסיבה לפטירתם "מפני הרעה" ר"ל, וישונו בתשובה. (כן פירש שם המצו"ד, וכע"ז במהר"ם ב"ק ס. מהדו"ב).

ומבואר בחז"ל ובספה"ק שיש בפטירת כל צדיק צווחה נוראה לעם ישראל לשוב בתשובה, והתראה עצומה מפני הרעה שח"ו יכולה לבוא, אם ח"ו אין איש שם על לב. ולכן חובה גדולה מוטלת עלינו להתבונן באסון הנורא שאירע, ולהבין מהי הצרה הנוראה שאירע לנו באופן אישי, בפטירת כל צדיק, ומה

דרכי מזומן לחיי העוה"ב" (כתובות קג): ותמוה איך אדם שאינו ראוי יכול לזכות לפתע לעוה"ב, הרי עוה"ב זה דרגה רוחנית שהאדם צריך לרכוש בעבודתו וכוחות עצמו, ולא במתנת חנם. ועכצ"ל שפטירת רבי חוללה, באלו שהיו באשכבתיה, מהפיכה ושינוי ערכים כה גדול עד שנהיו לאחרים והתעלו למדרגה גבוהה, (מכתב מאליהו ח"ג 242). וכפי שיובא להלן יש גם ס"ד מיוחד להתעלות בזמן פטירת צדיקים, וע"כ חשוב מאוד לנצל מנוף זה להתעוררות חזקה לתשובה ולהתעלות, ובנו הדבר תלוי אם פטירת הצדיקים היתה כקרבן לכפר או ח"ו כאבידה לשוא.

ועלינו להרגיש מה הפסדנו בפטירת החכם ולעורר לתשובה, ויש בדברים אלו גם זכות לעכב את הפורענות, כמבוי בגמ' (סנה' קח.) שהקב"ה המתין עם המבול ז' ימי אבלו של מתושלח "ללמדך שהספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות לבוא" וביאר שם המהרש"א כיון דהקב"ה ממתין לראות אולי ישו בו בתשובה ע"י ההספדים.

האסון הנורא בפטירת צדיק

אסון פטירת הצדיקים יותר מחורבן בית המקדש וכל הקללות שבתורה.

נאמר בישעיה (פכ"ט, יג) "יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כיבדוני וליבו רחוק ממני וגו' לכן הנני מוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר". ואמרו על כך חז"ל (איכ"ר א, לו) "קשה סילוקן של צדיקים לפני הקב"ה יותר ממאה תוכחות חסר שתיים שבמשנה תורה, ומחורבן בית המקדש. דאלו בתוכחות כתיב "הפלה" ובחורבן בית המקדש כתיב "ותרד פלאים" אבל בסילוקן של צדיקים כתיב "להפליא הפלא ופלא". וכל כך למה "ואבדה חכמת חכמיו וגו'".

הרי לנו הסתכלות חדשה ונוראה על פטירת צדיק. אנחנו לא יודעים את המשקל הנכון של מה שקורה בעולם, אצלינו לא רק אסון של חורבן בית המקדש נראה כקללה הרבה יותר גדולה, אלא גם הקללות העצומות שבתוכחה נראה כחמור יותר מסילוק הצדיקים. הרי כלול שם כל סוגי הצרות והאסונות לכלל ולפרט ר"ל, ואעפ"כ גילו לנו חז"ל

א. **באותו זמן** שלפני ביאת המשיח נאמר: 'ויזכר הקב"ה כי בשר המה שבני אדם עוסקים רק בחיצוניות ופשטות התורה הנראה לעיניהם – כמו בשר האדם שנראה להם מבחוץ, לכן רוח הולך ולא ישוב' לעולם. ומפרש: 'זוהי רוחו של משיח שמתאחר לבא כל אורך זמן הגלות, כי רוחו היא רוח חכמה – וכשאינו לומדים חכמת הקבלה מתאחר לבא. אוי להם מי שגורמים שילך לו מן העולם ר"ל: אוי למי שגורם שהתעוררות הגאולה תלך ותסתלק מן העולם ולא ישוב לעולם עד שיתעסקו בסתרי תורה! (מ.מ.)

בביאור הגר"א ציין שמה שאמרנו שרוחו של משיח הוא רוח חכמה מבואר בזוהר (באדרא רבא – פ. נשא דף קל ע"ב): 'וחד רוחא דחיי דביה זמין לזמנא לבריה דדוד למנדע חקמתא! ומה הוא נוקבא, אתער ונפיק רוחא ממוחא סתימאה, וזמין לאשראה על מלכא משיחא, דקתיב, ונחה עליו רוח יי, רוח חקמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת יי' (ישעיה יא ב). עוד ביאר הגר"א שמה שפשוט לנו שכשאינו לומדים בזאת החכמה דקבלה משיח מתאחר גם כן מבואר בזוהר

שאצל הקב"ה קשה סילוקן של צדיקים יותר מהחורבן ויותר מכל הקללות שבתוכחה.

כשאנחנו שומעים על אסונות של יחידים של מחלות ואלמנות וכדו', אנחנו מצטערים מאוד, וכל שכן בפטירת צדיק עלינו להצטער מאוד, ולא רק אם הצדיק הוא גדול הדור המפורסם ומלמד לכל עם ישראל, אלא בכל צדיק ות"ח באשר הוא שם. וכל שכן כעת שהסתלקו מעימנו כמה צדיקים יחד, ונאבד יותר ויותר מחכמת חכמיו ובינת נבוניו כל שכן שעלינו להצטער. ובפרט שהם היו זקנים שקישרו אותנו לחכמה של גדולי הדורות מלפני 150 שנה פשיטא שעלינו להצטער מאוד כעל אסון נורא ואיום שקרה בעם ישראל, וכאילו ארבע פעמים נחרב בית המקדש בתקופה קצרה ר"ל.

קיום הקללה של הסרת המשענת של עמ"י

בכל צדיק שנפטר מתקיים בנו ר"ל הקללות שניבא ישע"ה הנביא שיהיו בתקופת עקבתא דמשיחא. עי' ישעיה (רפ"ג) "כי הנה האדון ה' צבק'ות מסיר מירושלים ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם מים גיבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן וגו'. ונתתי נערים שריהם ותעלולים ישלו בם וגו' ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד". ונאמר על כך בגמ' (חגיגה יד.): 'יח' קללות קילל ישעיה את ישראל (רש"י: כלומר נתנבא עליהם יח' פורענויות).

ופירשו בגמ' את דברי ישעיה - משען ומשענה וגו' אלו בעלי מקרא, ובעלי משנה ובעלי תלמוד ובעלי אגדה, גיבור זה בעל שמועות, איש מלחמות זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה, זקן זה שראוי לשיבה וכו'. "ולא נתקררה דעתו עד שאמר "ירהבו הנער בזקן וכו'". (עי"ש במהרש"א דבזה נתקררה דעתו כי הוא מסיימי עקבתא דמשיחא חוצפא יסגא. וע"ע בגר"א על מגילת אסתר דככל שקללות אלו מתרבות סימן שמתקרב הגאולה).

ובתיקוני זוהר תיקון ל' כתב: "בִּהְיוֹא זְמַנָּא וַיִּזְכֹּר כִּי בְשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב" (תהלים עח לו) **לְעֵלְמָא! וְדָא אִיהוּ רוּחָא דְמִשְׁחָא. וְי לֹן מָאן דְגָרְמִין דְיִזְיִיל לִיה מִן עֵלְמָא וְלֹא יִתְנִיב לְעֵלְמָא! דְאֵלִין אֵינִין דְעֵבְדִין לְאוּרִייתָא יִבְשָׁה, וְלֹא בְעָאן לְאִשְׁתְּדַלָּא בְחַכְמָה דְקַבְלָה, דְגָרְמִין דְאִסְתַּלְק נְבִיעֵנו דְחַכְמָה דְאִיהִי**

(ברעיא מהימנא - פ. נשא - דף קכד ע"ב): בְּהַאי חֲבוּרָא דִילְךָ דְאִיהוּ סֵפֶר הַזֶּה... וּבְגִין דְעִתִּידִין יִשְׂרָאֵל לְמִטְעֵם מְאִילָנָא דְחַיִּי דְאִיהוּ הַאי סֵפֶר הַזֶּה - יִפְקֹון בֵּיה מִן גְּלוּתָא בְּרַחֲמֵי! (בַּחֲבוּר זֶה שֶׁלְךָ שְׁהוּא סֵפֶר הַזֶּה... שְׁעִתִּידִים יִשְׂרָאֵל לְטֵעֵם מִעֵץ הַחַיִּים שְׁהוּא סֵפֶר הַזֶּה הַזֶּה - יִצְאוּ בּו מֵהַגְּלוּתָא) באופן אחר לגמרי ביאר 'באר לחי ראי' מה שאמר בתיקונים: **באותו זמן, ויזכר כי בשר המה** – היינו כי הקב"ה מלמד זכות עליהם בסוד 'אשר הרעותי' כביכול. כי התרשלותם בלימוד חכמת הקבלה הוא מחמת מיעוט הבנתם מצד חומר העכור כי הם בשר ודם וקרוץ מחומר, עכ"ל. עם כל זאת, אע"פ שמצינו להם קצת לימוד זכות דמשווה אותם כשוגגים ולא כמוזידים – סוף סוף הנזק נעשה בהתרשלותם זו, כמו שבדואי זהו מטרת המאמר זה מהתיקונים שבא לעורר – דעל ידי התרשלותם הם מסלקים רוחו של משיח מן העולם. והגם שהם רק גרמא בנוזיקין (כמו שכתב רמח"ל ב'דרך עץ חיים'), מכל מקום מאמר התיקונים פה מזהיר ש – 'אוי להם שגורמים צניות וחרב ובזה והרג ואבדן בעולם! גורמים דייקא.

י' מינה - ואשתארת ב' יבישה. וי לון דגרמין עניותא וחרבא וביזה והרג ואבדן בעלמא!

וכל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה' בפטירת גאון הגאונים, בעל החסד, נטע

תורה שבכתב ולא תורה שבעל פה! ומבאר - כי אם היה עם הארץ שאין ראוי ללמוד קבלה לא היה פוגם כל כך. אבל מי שלמד נגלות התורה ומכחיש שיש בה פנימיות ונסתרות הרי הוא מסלק השפע של היסוד. ולא רק זאת אלא שפחיתות לו כאלו החזיר העולם לתהו ובהו לפי שמגביר את הקליפות (ההמוזים בפסוק 'הארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום') בעת שה'נהר' וה'גן' הם יבשים בעונותיו! ולא רק זאת אלא וגורם עני בעולם וארץ הגלות - כי אם אין שפע ביסוד ובמלכות, אז מאין יהיה שפע למטה לתחתונים? ולעומת זאת, מי שלומד סתרי תורה מקיים את העולם! ע"כ מביאור 'מתוק מדבש' בתיקון מג'.

ב. שאלו שאינם עוסקים בסתרי תורה הם שעושים את התורה 'בישה' - ר"ל כאילו לא היה בה אלא פשטות התורה הנראת לעיניהם, ולא רוצים להשתדל בחכמת הקבלה שלימוד זה מאיר את העיניים להתבונן בנשמת ופנימיות התורה, וגורמים שמסתלק מעין החכמה שהיא 'ממנה' - ר"ל שגורמים שיסתלק מן השכינה הארות מקור חכמה העלינה שהיא סוד 'הוי"ה' ההמאירה להשכינה דרך היסוד, ונשארת ב' יבישה - ר"ל אות ב' של בראשית שהיא השכינה יבשה. אוי להם שגורמים עניות וחרב וביזה והרג ואבדן בעולם על ידי שגורמים הסתלקות הארת החכמה מן השכינה!

עכשיו נחזור לתיקון ל' שאנו ומהרח"ו עוסקים בו. בביאור הגר"א (כאן) פירש: שאלו הם שעושים את התורה 'בישה' דרצונו לומר 'בישה' - כמו שנאמר: 'ענתה נפשנו בישה' (במדבר יא ו). ועל ידי זה 'ראית את הארץ והנה תהו ובהו וכו' (ירמיה ד כג), דהיינו שבתרשלותם מלעסוק בחכמת הקבלה הם פוגמים בכבוד התורה, ולכן מעלה הקב"ה עליהם בחינה של ביטול תורה דביגיניה כל הצרות הללו באים - כמו שאמרו בגמרא (בשבת לג.): בעון ביטול תורה חרב וביזה רבה, ודבר וביצורת בא, ובני אדם אוכלין ואינן שבעין... דכתיב: 'והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית' (ויקרא כו כה) - ואין ברית אלא תורה שנאמר: 'אם לא בריתי יומם ולילה' (ירמיה לג בה), עכ"ל כאן. ולקמן בביאורו לתיקון מג' פירש הגר"א מה שאמרו בתיקון ל' אצלנו: 'וגורמים שמסתלק מעין החכמה שהיא 'ממנה ונשארת ב' יבישה' - הענין שקבלה הוא מעין החכמה שהיא 'שממנו יוצא ה'נהר' (דהיינו יסוד של זעיר אנפין) הנקרא 'תורה שבכתב' וגם ה'גן' (דהיינו המלכות הנקראת 'תורה שבעל פה'). ופירוש ונשארת ב' יבישה' ביאר הגר"א (שם): כאילו מחזיר את העולם לתהו ובהו - ר"ל לזמן שעולם הוא בלא תורה ובלא משיח, דיאנון גרמין דיזיל משיח!

באמת, בתיקוני זוהר חזרו ושנו על אזוהרה זו גם בריש תיקון מג'. ומשום ששם מתבארים עוד פרטים נחוצים שיעזרו לנו להבין את דברי הגר"א אצלנו, החלטנו להעתיק ולפרש לשון התיקונים לקמן מתקונא ארבעין ותלת: 'בראשית' - תמן 'את"ר יב"ש'. ודא איהו ונהר יחרב ויבש' (ישעיה יט ה). בההוא זמנא דאיהו יבש ואיהי יבישה, צווחין בנין לתתא ביחודא ואמרין 'שמע ישראל' - 'ואין קול ואין עונה' (מלכים א - יח כו)! הדא הוא דכתיב: 'אז יקראונו ולא אענה' (משלי א כח)! והכי מאן דגרים דאסתלק קבלה וחקמתא מאורייתא דבעל פה ומאורייתא דכתב, וגרים דלא ישתדלו ביהו, ואמרין דלא אית אלא פשט באורייתא ובתלמודא - בודאי קאלו הוא סלק נביעו מההוא נהר ומההוא גן. ווי ליה! טב ליה דלא אתברי בעלמא ולא יולדיה הויה אורייתא דכתב ואורייתא דבעל פה, דאתחשב ליה קאלו אחר עולם לתהו ובהו, וגרים ענייתא בעלמא ואורד גלותא!

לכאורה יש להביא סמך למה שביאר הגר"א שאלו הם שעושים את התורה 'בישה' על ידי התרשלותם מלעסוק בחכמת האמת (וכן קצת רמז למה שהשווה זה לבחינת ביטול-תורה) ממאמר חז"ל אחד הידוע לכל. בגמרא (בבבא בתרא יב: ו- עבודה זרה ג:) אמר רבי לוי: כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים, שנאמר: 'הקטפים מלוח עלי שיח ושך רתמים לחמם' (איוב ל ד)! ופירש רש"י (במסכת ע"ז): הפוסק מדברי תורה - מי שעוסק בתורה ופוסק על דברי שיחה בטלה. מלוח - דברים לחלוחים! עכ"ל רש"י. אלמא רש"י הבין שבמהותם דברי תורה הם דברים לחלוחים - ר"ל מלאים חיות ואינם כשאר דברי העולם הזה היבשים ביחסית לדברי תורה. אם כן, פשיטא שמי שמוציא מדברי תורה את לחלוחיתם מראה שהתורה חשובה בעיניו כשאר דברי עולם הזה - רחמנא ליצולן. ואכן, ממאמר זה מהתיקוני זוהר מוכח בהדיא שעל ידי התרשלותם מלעסוק בחכמת האמת הם עושים את התורה 'בישה'!

ובפירוש 'מתוק מדבש' שם ביאר: אמר רבי שמעון, במלת 'בראשית' - שם 'את"ר יב"ש' יש אותיות את"ר יב"ש. פירוש: היסוד הנקרא 'מקום' (אתר) הוא יבש. וממשיך לבאר דבריו וזהו 'נהר יחרב ויבש' ר"ל היסוד שנקרא גם 'נהר' יחרב ויבש בלי מימי השפע, ולכן אין לו מה להשפיע למלכות שהיא בת זוגו. כתוצאה מזה פארתו זמן שהוא יבש משום שאין לו מה לתת לה היא יבישה כי לא קבלה שפע מהיסוד. לכן צווחים הבנים למטה ביחוד ואמרין 'שמע ישראל' בני ישראל למטה צועקים באמירת היחוד של 'שמע ישראל' - כדי שישמע ויבא 'זעיר אנפין' הנקרא 'ישראל' להתייחד עם המלכות שהיא נוקביה בשעת תפילת העמידה, אבל ואין קול' - ר"ל אין קול' של קריאת שמע נשמע כדי שיתייחדו 'זעיר אנפין' ונוקביה, ולכן 'ואין עונה' - אין מי שיענה וימלא את בקשת בני ישראל בתפילתם. זהו שכתוב 'אז יקראנו כשישראל הם בצרה וצועקים וקוראים להקב"ה בקריאת שמע, אבל ולא אענה' כיאומר הקב"ה: 'אני לא אענה אותם בתפילתם'!

באמת גם מהרח"ו יאריך לקמן בהקדמתו בנידון זה במה שיכתוב: וזהו אצלי פירוש המשנה (אבות ו ב): 'אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום פת קול יוצאת מהר חורב ומקרנות ואומרת: אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה!' - פי בלי ספק בהיותם עוסקים בפשטיה ובספוריה לבדם היא לובשת בגדי אלמנותה ושק הוישת פסותה וכל האמות יאמרו ל'ישראל' "מה דודך מדוד"? מה תורתכם מתורתנו? הלא גם תורתכם ספורים בהבלי העולם. אין עלבון תורה גדול מזה! ולכן אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה ואינם עוסקים בחכמת הקבלה שהיא נותנת כבוד לתורה - פי הם מאריכים

וכך מי שגורם שסתלק קבלה וחקמה מתורה שבעל פה ומתורה שבכתב דהיינו מי שאומר שאין צריך ללמוד אלא פשט וגורם שלא ישתדלו בהו, ועלידי זה הוא גורםם לאחרים שלא יתעסקו בחכמת הקבלה, ואמרין שאין אלא פשט בתורה ובתלמוד - ר"ל שמכחישים שיש פנימיות וסתרי תורה, בודאי קאלו הוא סלק את המעין מאותו נהר - נחשב לו כאילו הוא מסלק את נביעת שפע החכמה והבינה מן היסוד הנקרא 'נהר', ועל ידי זה גורם שמנמע השפע גם ומאיתו גן - מן המלכות הנקראת 'גן'. זה כמו שרמזו בפסוק 'אור זרע לצדיק' (תהילים צו יא) - והרי 'אור' בגמטריא 'רד' (סוד). ר"ל שעל ידי רזי התורה היסוד הנקרא 'צדיק' מתמלא אור מן המוחין ההם 'זרע קודש', ואז נותנם למלכות בסוד זריעת היחוד. לכן, אם ח"ו גורמים לסלק מן היסוד את טיפת היחוד אז אין אפשרות שיתייחדו 'זעיר אנפין' ונוקביה. לכן - אוי לו לזה האדם! טוב שלא נברא בעולם ולא ילמד אותה תורה שבכתב ותורה שבעל פה - בודאי היה עדיף לו שלא בא לעולם בכלל ולא היה לומד לא

שעשועים, גן ההדסים, ערוגת הבושם, נר ישראל, בריח התיכון של כל גדולי התורה ורבבות אלפי ישראל, שושילתא דדהבא מרן הגה"ק זצוקללה"ה.

מרן הגה"ק זצוקללה"ה, מלבד גדלותו בתורה עוד בימי בחרותו, שהוציא לאור כבר אז חיבורים שלמים, ונשא ונתן עם גדולי הדורות אשר כבדוהו עד מאוד, והייתה כל התורה כולה חקוקה על לבו הטהור. מלבד זה עלה בגדלותו במידותיו הקדושים, אשר עי"ז הי' אהוב ונחמד למעלה ולמטה, רוח הבריות כרוח המקום נוחה המנו, אוהב שלום ורודף שלום, היה אוהב את הבריות ומקרנן לתורה, אשר היה איכפת לו מכל נפש יהודי לבלתי ידח ממנו נידח, וקיבץ וריבץ והרבה פעלים למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו, למען ישמעו וילמדו כל ישראל את התורה הזאת, ופטירתו הייתה בהלם את כל הכלל ישראל.

הנה איתא בגמ' מגילה ט"ו ע"א "אמר ר"א אמר ר' חנינא, צדיק אבד לדורו אבד - משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה".

חז"ל דרשו (ירושלמי, תענית פ"ד ה"ב. ילק"ש בשלה ט"ו, רנ"א) עה"כ (ישעי' נ"א ט"ז) ואשים דברי בפיך - זו תורה. ובצל ידי כסיתך - זו גמילות חסדים. ללמדך, שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמילות חסדים, זוכה לישוב בצלו של הקב"ה. וכן אמרו (ילק"ש רות ב', תר"ב) גדול כוחן של גומלי חסדים, שאין חוסין לא בצל כנפי הארץ, ולא בצל כנפי השחר, ולא בצל כנפי השמש, ולא בצל כנפי הארץ, ולא בצל כנפי החיות - אלא בצלו של הקדוש ברוך הוא.

ועוד אמרו (דרך ארץ רבה, פ"ב) "הרחמנין ומאכילי רעבים ומשקי צמאים, ומלבישי ערומים, ומחלקי צדקות, עליהם הכתוב אומר (ישעי' ג' י) אמרו צדיק כי טוב" [וסיום הכתוב, כי פרי מעלליהם יאכלו].

הנה אע"ג שרבינו היה גאון הגאונים, שייף עייל ושייף נפיק ממש בכל יום תמיד מתגבר בתורה כאחד מן הראשונים בלי גוזמא, מ"מ אמינא שבתחילה כדאי להזכיר מדותיו הטובים והישרים בין אדם לחבירו, שרבינו זצ"ל היה מפורסם במדת רחמנותו וטוב לבו על כל אחד ואחד מישראל, ועסק בגמילות חסדים בגופו בהצנע לכת אשר כעת מתפרסם בין אנשים שמספרים אודות מדותיו הנעלות. ובפרט מה שהאכיל רעבים ברוחניות ובגשמיות וכו' וכו' בדרגה

עילאית ביותר במסירות נפש ממש ומתוך יסורים גדולים, ולא השגיח על עצמו כלל, אלא כל מעיינו היו למען הרבות כבוד שמים, ואהבת ישראל בערה בלבו כאש יוקדת, וכל הנכנס אצלו יוצא ממנו שמח וטוב לב והתמלאו כל בקשותיו.

בכלל היו פעולותיו הכבירות לתורה וחסד הן ליחיד והן לרבים, מעוטפות בהארת פנים שע"ז אמרו חז"ל (כתובות ק"א ע"ב) "ולבן שנים מחלב - טוב המלבין שינים לחבירו, יותר ממשקהו חלב". ובודאי נתקיימו בו דברי חכמינו ז"ל שחוסה בצלו של הקב"ה, ובמחיצתם הטהורה של אבות"ק זי"ע צדיקי עולם שהי' קשור אליהם בכל לבו ונפשו, וכמאז"ל (ילק"ש משלי י"ב, תתקמ"ט) "כל מי שישן על מטתו בלילה ומחשב בלבו ואומר: למחר אני משכים ואעשה טובה עם פלוני - עתיד לשמוח עם הצדיקים לעתיד לבא". "כל מקום שהיא מרגלית שמה - לא אבדה אלא לבעלה", לנו - אבדה המרגלית ואור היום הפך לחשכת לילה.

הנה על רבינו, שהיה גאון בתורה ובאהבתו המופלגת לכל אחד ואחד מישראל, אפשר להמליץ עליו מה שאומרים בתנחומי אבלים, המקום ינחם אתכם בתוך אבלי ציון וירושלים, דלכאורה הלשון כפול, ציון וירושלים, דבאמת היינו הך.

ואמרתי לפרש בנידון דידן, דהנה אמרו חז"ל (ברכות ח' ע"א) אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעליותא דאמרת משמיה דר' חסדא במילי דבי כנישתא, אמר ליה הכי אמר רב חסדא מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, ע"כ.

והמפרשים הקשו שם דלכאורה היינו הך, דהשערים המצויינים בהלכה הן הם הבתי מדרשות שעוסקים בהם בתורה ובהלכה.

והפני יהושע תמה וז"ל, לכאורה הוא תמוה דהא לאו ממילי מעליותא דבי כנישתא היא אלא גריעותא הוא, עיין שם.

אך לעניינינו יש לומר בכוננת הגמרא, דאצל מרן הגאון זצ"ל ראו במוחש מהו המובן של שערים המצויינים בהלכה, דהוא בעצמו הצטיין בכל מה שלמד בתורה ובהלכה, קיים זה מה שכתוב בזה, וכל דרכיו ומעשיו

עליו השלום בדרך נבואה על הדור האחרון הזה בהיותו מתמרר על ארך גלותנו יותר משעורו. וזהו מה שכתוב "עד מתי ארצה נס", הוא הנס והדגל של המשית כנזכר בפרשת משפטים (דף קב). וזה לשונו: וייתנו, נס ומשיח בן דוד!... וקנגד פת חכמי הפשט, אותם אשר הם מואסים לעסק בחכמת האמת הנקרא עץ החיים וחי עולם ועוסקים בספורים הפשטים בפשוטן בלבד, ואומרים שאין בתורה אלא הפשט בלבד, חס ושלום, אשר הוא נקרא עץ הדעת טוב ורע כנזכר לעיל, עליהם אמרו: "חכמים המה להרע ולקייטב לא ידעו" (ירמיה שם כב)... וקנגד הפת הראשונה אמר "ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו" - הם עמי הארץ... ומניחים חיי עולם היא התורה, כמו שאמר הכתוב: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתני" (ירמיה לג כה), ומחזירים העולם לתהו ובהו... וכל זה גרם להם "כי אותי לא ידעו" ולא נתעסקו בתורה! עכ"ל מהרש"ל לקמן.

הגלות וכל הרעות המתרגשות לבוא בעולם, כנזכר לעיל בפאמר שהתחלנו בהקדמתנו זאת, עכ"ל. ובעזרת השם, אנו עוד עתידים לקמן לבאר נושא נרחב זה שמניעת לומדי התורה מלעסוק בחכמת הקבלה מיחשיב ביטול-תורה ביאור נרחב במקומו, דהרי גם רבינו מהרש"ו דן בפסוקים אלו שהזכיר כאן בביאור הגר"א. לעת עתה, כדי לשהוות דעתו עם דברי הגר"א כאן נסתפק רק בהעתקת תמצית לשונו לקמן: וכאשר נשוב בתשובה לעסק מאהבה בחכמה הזאת יגאלו ישראל במהרה בימינו אמן. שמוע שמעתי נאקת ירמיהו הנביא מתנווד ומתמרמר במר נפשו באמרו: "עד מתי ארצה נס אשמעה קול שופר כי אגיל עמי, אותי לא ידעו וגו' ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו וגו' ראיתי והנה הכרמל וגו' כי כה אמר השם שממה תהיה כל הארץ וכלה לא אעשה וגו' הציקתני רוח בטני" (ירמיה ד כא-כו) לבאר פסוקים האלו הנאמרים באמת על ידי ירמיה הנביא

במשך כל היום, אף בנוגע לבין אדם לחבירו, היו מצויינים בהלכות שעסק בהם, כיון שקיים בשלימות מה שלמד, ועל כגון דא אמרו אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, שבאים לבית המדרש ללמוד אבל אין מקיימים במשך כל שעות היום מה שלומדים בבית המדרש.

ומיושב גם קושיית הפני יהושע, דבאמת מי שמקיים בין אדם לחבירו ג"כ כל מה שלומד בתורה, ואינו מסתפק רק בעצם לימודו, שפיר איכא בזה מעליותא גם למילי דבי כנישתא, דבאמת מילי מעליותא הוא מה שלומד, אך בתנאי אם הוא בבחינת שערים המצויינים בהלכה, שמקיים בין אדם לחבירו מה שלמד בתורה.

ולדרכינו יתבאר גם מה שאומרים המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, דהנה ידוע דע"י אהבת ישראל ואחדות ביניהם בונים בית המקדש שנחרב בעון שנאת חנם, כדאיתא בגמרא (יומא דף ט' ע"ב) אבל מקדש שני מפני מה חרב וכו', מפני שהי' בהם שנאת חנם, ואם כן ע"י אהבת ישראל מקרבים בזה את הגאולה, שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, דהלא בית המקדש נחרב רק בעון שנאת חנם.

וע"כ כאשר נפטר אדם הגדול בענקים כרבינו זצ"ל שהי' מצויין הן במצות בין אדם למקום, והן במצות בין אדם לחבירו והי' אוהב את כל ישראל כנפשו, שפיר בוכים ומתאבלים אליו ציון וירושלים, פי' שערים המצויינים בהלכה בוכים על שמעתה יחסר מי שיעסוק בתורה כמוהו, פה המתגבר בתורה, וירושלים תתן קולה בבכי על שמעתה שוב יחסר מי שהי' משלים בכל ימיו את בנין בית המקדש המקווה בב"א, דע"י מעשיו הטובים בין אדם לחבירו ואהבתו לישראל הי' בונה את בית המקדש שנחרב, והי' תמיד מוסיף עוד נדבך ועוד נדבך לבנין המקדש, וכמו שאמרו חז"ל בסוף מסכת ברכות (דף ס"ד ע"א) על פסוק וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך, ובמסכת שבת (דף ק"ד ע"א) דתלמידי חכמים נקראים בנאים מפני שעוסקין בבניינו של עולם כל ימיהם. וכתבו המפרשים דלכאורה מדוע נקראים בנאים. ותירצו דהאמת הוא שהעולם

נבנה על ידי התורה ועבודה ומעשים טובים של הצדיקים, ובית המקדש דלעתיד נבנה על ידי מצות ומעשים טובים של ישראל, וכידוע המעשה מהרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שאמר פעם אחת בשולחנו הטהור שבית המקדש של מעלה כבר נגמר אלא שחסר עדיין הפרוכת, וענה לו אחד מבני עליה שאנחנו מאמינים באמונה שלימה שרבינו מסוגל להשלים הפרוכת, ולא השיבו אז דבר, אבל פעם אחרת כאשר ישב אל השלחן אמר "מהיכן אתם יודעים שלא עשיתי את הפרוכת, אלא שבא רשע גדול עם עבירה גסה שעבר וקרע אותו". וזהו הענין שתלמידי חכמים נקראים בנאים, כיון שבונים את בית המקדש במעשיהם הטובים.

והענין מבואר בארוכה בספר הק' זרע קודש (פרשת כי תצא) על פסוק כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, בהקדם מה שאומרים בתפילת שמונה עשרה "ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם", דכתיב בונה ירושלים ה', ובמה בונה אותה, "בימינו" ע"י הימים שלנו, שבכל יום כשאדם עובד אותו יתברך הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, וכן בונה אדם מישראל ע"י עבודת ה' בכל יום, עד שבית המקדש יהי' נבנה בשלימות במהרה בימינו עיי"ש.

ואם כן שפיר מובן מה שאומרים בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, דעל אדם גדול כמותו מתאבלים ציון וירושלים, כי מעתה יחסר מי שיבנה אותם ע"י מעשיו הטובים כמו מרן אבינו הגדול זצ"ל.

ויתבאר ביותר עפימ"ש בספר ישמח משה (פרשת שמות) בשם ספר בית שמואל אחרון בביאור הגמרא שבת דף ל"א, ותוכן דבריו בקיצור דע"י האחדות אין צורך לאדם להתגלגל עוד הפעם בעולם הזה, כי ע"י שהוא אוהב את כל ישראל יחשב לו כאילו קיים כל התורה כולה, כיון שנחשב על חשבוננו גם מה שחבירו מקיים."

ולפי דבריו דע"י האחדות אינו צריך להתגלגל, אם כן נמצא שהשלים ימיו לא רק ע"י לימוד התורה שעסק בה תמיד, אלא גם ע"י אהבת ישראל שנחשב לו עי"ז כאילו קיים כל המצוות, וכיון שלא שייך אצלו

שנית לזה העולם ולקיימם כראוי. ופירשו בזה הכתוב (תהלים י"ט) תורת ה' תמימה משיבת נפש, שצריך האדם לקיים כל מצות ה' בשלימות, שתהיה תמימה ולא יחסר ממנה כלום, דאל"כ משיבת נפש, מוכרח הוא שוב להתגלגל בזה העולם עד שישלימו שנית. ואת זה לא רצה הגר שיצטרך להתגלגל שנית בזה העולם, ע"כ ביקש עצה ודרך שיוכל לתקן כל התרי"ג מצוות בפעם הזאת שהוא בעולם. והנה רגל הוא לשון פעם, כמו (במדבר כ"ב) שלש רגלים, ועל כן אמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, שאוכל לקיים כל התורה בפעם הזאת שאני עומד בעולם הזה ולא אצטרך שוב להתגלגל.

ולכן דחפו שמאי באמת הבנין, כי איך אפשר שאדם יקיים כל המצוות, הרי יש מצוות שניתנו רק לכהנים או ללוויים וישראלים, ויש שאינם שייכים רק בזמן שבית המקדש קיים, ואיך יתכן שיקיים הכל בעולם הזה. אולם כשבא לפני הלל, נתן לו על זה ב' עצות, חדא, מה דעלך סני לחברך לא תעביד, כלומר דע"י שכולל עצמו עם כלל ישראל ביחד ויש אהבה ואחדות בין איש לרעהו, עי"ז נחשב המצוה שמקיים הוא כאילו גם חבירו קיימו, וכן מה שמקיים חבירו נחשב כאילו הוא מקיימו ג"כ, עכתו"ד עיי"ש.

ג. כן מובא בספר משנה למלך (פרשת ויחי) להרה"ק רבי אלעזר מרישא זצ"ל, נכד הרבי ר' אלימלך זי"ע, שהי' אז בצאנז בעת שאמר הרה"ק מצאנז כדברים האלה.

ד. וז"ל שם על הגמרא (שבת דף ל"א ע"א) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, אתא לקמיה דהלל גייריה, אמר ליה דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא היא זיל גמור ע"כ.

וכתב וז"ל, והנה לכאורה תמוה מאוד על הגר, מה ראה לשטות זה לומר שילמדנו כל התורה כולה כשהוא עומד על רגל אחד, גם צ"ב האיך נכלל כל התורה כולה במצות ואהבת לרעך כמוך. ופירש דהנה איתא שכל אחד מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצוות, ואם לא זכה לקיים הכל, מוכרח הוא שוב להתגלגל לזה העולם כדי לקיים כולם. וידוע גם כן דכל מצוה הוא מכוון כנגד אבר אחד שבגוף האדם, ומכל מצוה שהאדם מקיים נעשה מזה לבוש וחלוקא דרבנן וטלית נאה לעולם הבא בגן עדן, והיות שיש רמ"ח אברים ושס"ה גידים באדם, ע"כ ע"י שמקיים כל התרי"ג מצוות קונה ועושה לו חלוקא דרבנן לנשמתו בעולם הבא, ולכן מי שלא זכה בחייו לקיים כל תרי"ג מצוות, מוכרח הוא להתגלגל

שמביא לידי מעשה, לימד ודאי לא אמרין דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה כשמלמד, עיי"ש. **ועוד** שם בתוס' דף ט"ז ע"ב ד"ה שהושיבו ישיבה על קברו, כתבו לפי שהרבה תורה בישראל, כדאמרינן בסנהדרין דף צ"ד ע"ב שבדקו מדן עד באר שבע ולא מצאו איש ואשה תינוק ותינוקת שלא היו בקיאין בטומאה וטהרה וכו'. רואים מזה שהרבה תורה בישראל, וגם שהרביץ טהרה בישראל, עד כדי כך שתינוק ותינוקות ידעו הלכות טהרה.

וכדבר הזה ראינו אצל אבינו הגאון זצ"ל, שהי' מעמיד מורי הוראה למאות, והי' מסמיך את ידיו עליהם לומר יורה יורה כדת של תורה, ועיי"ז גרם שכמה אלפים מישראל יהיו בקיאין בטומאה וטהרה, א"כ הצטיין במעלותיו של חזק"י המלך.

וגם הרביץ טהרה בישראל, כמו שמספרים עסקני "ועד לטהרת המשפחה בארץ ישראל" שהי' מעודד את רוחם של נדיבי עם לנדב מקוואות בעיירות שונות בארצינו הקדושה, והם נשפעו על ידו לנדב כל הוצאות המקוה בכמה עיירות נידחות, ואם כן גדול כוחו שהי' מרביץ תורה וטהרה בישראל ממש במלוא מובן, וכל זה בהצנע לכת, מבלי שיוודע הדבר לשום בן אדם, מחמת גודל ענוותנותו.

וכבר אמר התנא באבות פרק ה', אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת, ופירשו המפרשים היינו שלא יהי' מונע בר ויחזיק לעצמו ולא ילמד לאחרים, לא יעשה כן, כי לכך נוצרת, דעיקר הבריאה היתה להשלים אחרים, ועיין מהר"ץ חיות ב"ק שם בשם ספר יערות דבש דרשה ז', עיי"ש.

ובבחינה זו הי' אבינו, כאשר ידוע כבר כעת שהי' נוסע ממקום למקום לקרב רחוקים לאביהם שבשמים, וכמסופר שבזמן שהיה אב"ד בפתח תקוה הי' נוסע אחר הצהריים מעיר לעיר כדי ללקט ילדים לתלמוד תורה לשכנע את ההורים שימסרו את בניהם לתורה ואפילו עד זקנותו לא חס על כבודו, וכשהודיעו שיש אמא שחוששת לשלוח את בניה לתורה, מיד קם ונסע לביתם לשכנעם ולעודדם כי רק על ידי לימוד התורה יזכו להיות יהודים כשרים, וממש מוחש שכל נשמות ישראל גם הרחוקים ביותר הרגישו אהבה וחיה קרובה למרן זצ"ל אשר ממש הירגישו רוח אפינו משיח ה'.

ולכן שייך שפיר להמליץ עליו שהי' בבחינת אביהן של ישראל ממש, כיון שדאג למלא חסרונם ברוחניות ובגשמיות של אלפי קרובים ורחוקים מדרכי התורה והיראה, ועליו אמר קרא שלום שלום לרחוק ולקרוב, דהתלמיד חכם שמרבה שלום בעולם כמו שאמרו חז"ל, אינו מסתפק במה שיש לו שלום, אלא שאומר שלום לרחוק ולקרוב, שיהא שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, בין עם הרחוקים מדרכי היהדות ובין עם הקרובים.

וזוהו אפשר לומר עוד בביאור מה שאומר בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, דכמו שמצוה להתאבל על ציון וירושלים שדרכי ציון אבלות ואין לה מנחם. כמו כן יש להתאבל על פטירת אדם גדול כמותו שהוא אבידת כל ישראל אשר אבדו כלי מלחמה מהם.

וזוהו מרומזו בתיבות שהושיבו ישיבה על קברו, פי' להעמיד את קברו במקום שהרביץ תורה ויהדות

שיתגלגל ח"ו כנ"ל, א"כ שפיר הי' מקרב את הגאולה, כי כל העיכות הגאולה הוא רק בגלל שאין באים נשמות חדשות לעולם אלא שכל הנשמות הם בגלגול, כמאמרם ז"ל בסנהדרין (דף צ"ח ע"א) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ובעוונותינו שרבו יצאו מה שיצאו כבר, ומטו בה משמי' דהאריז"ל דכיון שרבו העוונות צריכים להתגלגל ואין נולדים נשמות חדשות, וממילא אין האוצר ששמו גוף מתרוקן מהנשמות אלא שעדיין מלא, ועיי"ז עדיין לא נושענו.

א"כ כיון שאבינו הי' אוהב את כל ישראל כנפשו, שפיר שייך לומר עליו שעכשיו שנסתלק וחסרה כעת עבודתו הק' בעולם, א"י וירושלים מתאבלת עליו ויש לנחמה בכפלים.

וזוהו גם ענין כפל הלשון שאמר הנביא נחמו נחמו עמי, דכאשר חרב בית המקדש הי' בזה חסרון בכפלים, הן מה שלא קיימו את התורה כראוי בין אדם למקום, והן מה שהי' ביניהם שנאת חנם כנ"ל, וע"כ שפיר מנחמם בכפלים, שלא יחסרו מהם גדולי ישראל להשלים את הנחסר מהם ע"י חורבן ביהמ"ק, גדולים בתורה ובגמילות חסדים, ורק אז תהא נחמה בכפלים מן השמים.

ומובא בשם הרה"ק רבי מענדעלע מרימנוב זי"ע שאמר שעבד י"ג שנה להשריש מלבו את מדת השקר, ועוד י"ג השנה לנטוע בלבו מדת האמת. ומכל זה רואים חשיבות המדות טובות של האדם הישראלי.

גם בעצם הרבצת התורה שהי' מרביץ תורה כל ימיו, ראו גודל ענוותנותו ואהבתו לישראל, דיודוע דרכו שהי' בוחן תלמידים צעירי הצאן בלימודם בשו"ע יורה דעה והי' מסמיך את ידיו עליהם בכתב ובעל פה יורה יורה כדת של תורה, והי' מעודד את רוחם שלא יפסיקו מלימוד התורה כל ימיהם, ובזכותו נתרבו ע"י מורי הוראה בישראל למאות ולאלפים, ע"י שהי' מחזק את רוחם של לומדי תורה ברוב אהבתו אליהם, ואף שהי' מתמיד עצום אשר כל אבריו היו מקודשים בקדושת התורה, מכל מקום לא מנע עצמו מלנסוע למקומות הרחוקים ביותר כדי לבחון את התלמידים בישיבה, כי הי' תל תלפיות שהכל פונים אליו מכל קצוי תבל, ועיי"ז הרבה חשקות התורה אצל התלמידים והסמיך ידיו עליהם להיות מורי הוראה בישראל.

וכבר איפסק הילכתא באבדת אביו ואבדת רבו אבדת רבו קודמת שזה מביאו לחיי העולם הבא וזה מביאו לחיי העולם הזה (קידושין ל"ב), משא"כ אבינו מרן הגאון זצ"ל, הי' לו שני הבחינות, הן שהי' נחשב לרבו לכל אחד מישראל, כיון שהרביץ תורה לישראל והעמיד בעלי הוראה למאות, אשר הם כעת מורי הוראה ומפיצים תורה בישראל, והן שנחשב לאביו, כי כל אחד מישראל הי' נחשב אצלו כבנו ממש. ושבחו נאה לו ליקרא בשם אביהם של ישראל, כי דאג להרבות תורה בישראל דוגמת האב שדואג עבור כל אחד ואחד מבניו.

ומצינו בחזק"י המלך שאמרו חז"ל (בבא קמא דף ט"ז ע"ב) על פסוק וכבוד עשו לו במותו, מלמד שהושיבו ישיבה על קברו, ואחר כך איתא שם בגמרא קיים זה מה שכתוב בזה, קיים אמרינן לימד לא אמרינן, ועיין בתוס' דף י"ז ע"א ד"ה ואמר מר גדול לימוד

ואם כן מרן הגאון הגדול זצ"ל שהי' מעורר את ישראל בדרשותיו ובדבריו חוצבים להבות אש, וכל חפצו היתה להרבות חשק התורה אצל צעירי הלומדים, א"כ הרי ה' גדול זכותו מאוד בזיכוי הרבים, וכל לימוד התורה של כל אלו שזכו ליהנות מאורו ולהיות מושפעים ממנו בלימוד התורה ובשמירת המצוות, נחשב לזכותו גם עתה לאחר פטירתו לחיי העולם הבא.

ידוע שכאשר עודנו בשנות בחרותו בחן כבר אז את התלמידים בישיבת פורת יוסף (שהיתה מפורסמת בתלמידי המצויינים) וכבר אז הלך מחיל אל חיל מביהמ"ד לביהמ"ד, מישיבה לישיבה ולמד תורה ברבים, ודיבר עם כל הלומדים בתורה, הרי כל התורה שלמד עם אנשים אלו, זקוף לזכותו עד סוף כל הדורות.

וכידוע שגם בצעירותו עסק בהפצת התורה, וכתב וחיבר ספרים הרבה, ובפרט כשהיה בן תשע שנים חיבר ספר על ראשית חכמה, אשר על זה אפשר לומר ראשית חכמה יראת ה' ובוצין בוצין מקטפיה ידיע, והלך מחיל אל חיל, וברוב חריפותו ובקיאותו הדפיס הערות על דבריהם של רבנים שהיו כבר אז בגיל שבעים שנה או יותר, והי' מותיב ומפרק בדבריהם בונה וסותר כדרכה של תורה, וכל זה עשה ופעל כדי להרבות תורה לישראל, כמו חזקי' המלך בשעתו שהי' מרבה תורה וטהרה בישראל, וכנזכר לעיל.

וכאן המקום להזכיר אודות כתביו וחידושיו שהעלה בתורה כחד מקמאי, וכל שנותיו הי' מחדש נפלא בעת מסירת השיעורים לשומעי לקחו, וכמה מהם נקלטו על טייפ"ס, ובודאי מצוה גדולה להוציאם לאור עולם, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל.

ובזה יעשו בודאי נחת רוח לנשמתו, ויתקיים בו מאמר דוד המלך ע"ה, שביקש (תהלים ס"א, ה') אגורה באהלך עולמים, ובגמרא (יבמות דף צ"ו ע"ב) וכי אפשר לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה וכו', כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, ושם (בדף קכ"ב ע"א) ברש"י מתשובת הגאונים שמתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם עי"ש. ופשיטא שניחא להם לצדיקים לפרסם דבריהם בעולם הזה שידעו תורתם ודרכיהם, ובפרט ליוצאי חלציהם, וכמובא בספרים מאמר חז"ל כל ההולך בדרכי אבות אני מתקומם עליו בזכות אבות.

ועיין בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ה) אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרונם, עי"ש.

ומובא בזוה"ק (חלק א' דף רי"ז) שרבי יצחק ביקש מחבירו ר' יהודה, דכד תימא מילי דאורייתא, ותדכר מאינן מיליא דאנא אמינא, דתימא לון בשמי, בגין לאדכרא שמי, עכ"ל.

וכן מובא בליקוטי תורה להאר"י ז"ל וז"ל, "ראוי הוא שביומא דהילולא יאמרו בני מדרשא מהנהו מילי מעלייתא דקאמרו, ועי"ז ידובבו שפתותיהם להמליץ טוב על המזכירים לפני שוכן מרומים" ע"כ.

חוץ מעמוד התורה הי' מצטיין גם בעמודי עבודה וגמילות חסדים, שירש מאביו זצ"ל, אשר לא הי' מסתפק במה שעסק בתורה כל ימיו, והי' כאחד ממשפחת בני יששכר, רק הי' ג"כ מבני זבולון שהחזיק את לומדי התורה בכלל אברכים, וגם הי' מחזיק בהרבה

לרבים, ובמקום בו יסד ישיבה ותלמודי תורה לבנים, ובתי חינוך לבנות, ע"כ שפיר מן שמיא אסכימו עלה שתהא מנוחתו כבוד עם רבותיו גדולי הדור בירושלים עיה"ק, ובמקום שהושיב ישיבה והרביץ תורה.

ונקדים דברי הזוה"ק בפ' תצוה עה"פ ואתה תצוה וכו' שם דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, ובגמרא משה שפיר קאמר, דהיינו בכל דור ודור שיש צדיק מקבל ניצוץ נשמת משה רבינו, ובוזה הכה יכול להשפיע לכלל ישראל.

ובספר משכיל אל דל מבואר כמ"פ דת"ח שלומד תורה לעצמו בלבד הוא בבחינת עקר שאינו מוליד, ואם לומד תורה עם אחרים אז הוא נקרא צדיק, וכל המלמד את חבריו תורה כאילו ילדו, וכל התורה ומצוות שתלמידיו לומדים ומקיימים עולים לחשבונו.

וידוע קושיות המפרשים על הפסוק "וימת שם משה עבד ה'" (דברים ל"ד, ה') דלכאורה לאחר מיתה איך שייך להיות עבד ה', הלא כיון שמת נעשה חפשי מן המצוות (שבת דף ל').

ומתרץ ע"ז בספר מבשר צדק, וזהו תוכן דבריו ז"ל: "מי שמרביץ תורה בתלמידים והוא מזכה את הרבים, זוקפים את תורתם ועבודתם של התלמידים לזכותו של הרבי, כאילו עשה הוא את כל אלה, ואפילו לאחר מיתתו, כפי ששינוי במשנה: "משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלו' בו" (אבות פ"ה מכ"א). הרי שכל התורה והמצוות אשר יקיימו ישראל עד סוף כל הדורות תיזקפנה לזכותו של משה רבנו, ממילא הוא מוסיף להיות עבד ד' לאחר "וימת שם".

וזהו גם הכוונה שבדברי המשנה: "אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני" (אבות פ"א מ"ד) - שהרי קצרים חיינו של אדם מכדי שיוכל לפעול לכבוד השם-יתברך, ואילו לאחר מיתה הרי שוב אין עבודת-השם, דהלא אמרו רז"ל "כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות", לפיכך העצה היעוצה היא, ללמד תורה לאחרים ולזכות את הרבים, כי אז עבודת השם של האחרים נזקפת לזכותו גם לאחר מותו. וכך הוא פשוטם של דברים: "אם אין אני לי", אם אין אני עושה אך ורק בשביל עצמי, אלא מלמד אני גם לאחרים - "מי לי" - הרי כל מי שעושה מעשים-טובים, נזקפים הם לזכותי כאילו אני עשיתם; אבל "כשאני לעצמי" - אם עושה אני רק בשביל עצמי ואיני נותן דעתי על אחרים, אזי "מה אני" - מה כוחי ומה גבורתי לפעול בתקופת חיי הקצרה..."

וכך מבואר הגר"א שמי שמזכה את הרבים מקבל שכר כנגד כולן, דהמצוות שמקיימים הרבים נחשבים לזכותו, ועולים לחלקו עד סוף כל הדורות.

וזה לשון הגר"א בביאורו למשלי (פרק י"ח פסוק י"ד): "שלעולם יראה אדם להוכיח את חברו על דבר שעושה לא טוב (פירוש לשונו: לא רק בעבירה ממש אלא גם על דבר לא הגון, כבתוספות ד"ה כבר בברכות ל"א): כי אם ישמע לו ויטיב את מעשיו אז כל המצוות שיעשה הם על ידו (וגדול המעשה יותר מן העושה קל וחומר שכנספיל ריבוי פעולות מעשה התיקון במעשי המוכח מהיום והלאה) יטול שכר כמו העושה עצמו, ואם לא ישמע לו אזי יטול את הטוב ממנו כמו שכתב האר"י ז"ל והוא בסוד זכה נוטל חלקו וחלקו חברו בגן עדן והרשע נוטל חלקו בגיהנם, עכ"ל (ועיין בספר חסידים באריכות גדול).

למיתתו דומה שלא הייתה מדת הצדיקים חסרה כי אם אותה מצווה והשלימה.

מרן זצ"ל היה לבם של ישראל ורצה לזכות את ישראל בגאולה השלמה שתבוא ברחמים כידוע דברי הרעיא מהימנא כי בספרא דא יפקון מגלותא ברחמי, ובית דין של ירושלים עיה"ק בשנת תרפ"א [שנת לידתו של מרן], התקינו שיהיו כל ישראל לומדים זוהר הקדוש ויעשו אלפי סיומים כדי לקרב הגאולה ברחמים, ויאחז מרן מדת הצדיקים הקדמונים, וחתם מכתב קודש מכתב חובה לכל אחד מישראל ללמוד דף זוהר ליום.

אמרו חז"ל... כי בבית דין של מעלה חושבים לאדם מחשבה טובה שחישב לעשות. ולא זכינו שתתפשט הוראתו זה לכל כלל ישראל, הקטנים עם הגדולים, זקנים עם נערים כדברי צדיקי הדורות, ולכן מורי ורבותי, עלינו לעשות רצונו בזה, מאחר שענין הזה היה יקר בעיניו מאוד בעתותיו האחרונים, טרם היפרדו מאתנו לנצח ודרש לעשות התיקון הזה. וזהו מה שהקב"ה כותב בדיו, שנשאר, שלא השלים עוד המצווה הזאת שתתפשט לכל כלל ישראל, וחישב לעשות מצווה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה.

ואמרו חכמינו ז"ל בירושלמי (ברכות פ"א) רצונו של אדם זהו כבודו. ועתה שנתאספנו לחלק לו כבוד האחרון, עליכם לעשות רצונו, ולפרסם הוראתו לכל בית ישראל, כדי שנזכה לתחיית המתים בקרוב וישוב להיות עמנו.

אנו מבקשים ממרן הצדיק זצ"ל, שיהא מליץ טוב על אחד מישראל שיקיים ציוויו זה, למען הקים השכינה מעפרה לגאולתנו ולפדות נפשינו, וימליץ טוב בעד משפחתו ובעד כל כלל ישראל שהיה פועל למענם בהיותו בחיים חיותו.

ובזכות זה שנעשה רצונו האחרון הוא ימליץ טוב עלינו שהשי"ת ישלח לנו הגואל האמיתי במהרה בימינו אמן.

ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולנו, ונזכה לישועתן של ישראל מתוך רחמים וחסדים בביאת גוצבב"א.

ומרן הצדיק פוסק הדור זצ"ל אשר כל ימיו קירב לבות ישראל לאביהם שבשמים, וכאשר הגיע לעולם העליון בודאי הראו לו את פעולותיו הטובות ומתראה אל האבות, וכעת אומרים לו בשמים "בא ברוך ה'", וכאשר מתראה עם האבות הקדושים, נבקש כעת מאתו שימליץ טוב בעדינו ויעשה רעש במרומים לפעול את גאולתנו ופדות נפשינו, ושיקיים בנו והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה וגו', בב"א.

המנחם ציון ובונה ירושלים, ינחם אותנו, כל משפחת ישראל, נחמה בכפליים, וירפא ויחבוש את שבר לבכם, ונזכה במהרה לקול מדלג על ההרים, בקיבוץ הנפזרים, ויעמוד הכהן לאורים, ויעלו לציון ברננים, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים, אכ"ר.

הק' שלום יודא גראס
אבר"ק האלמין יצ"ז

צדיקים וגדולי הדור ומסייע על ידם. ואע"ג שהעיקר בעיקר בבחינת היששכר, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, מכל מקום הי' בבחינת זבולון ג"כ, בהחזקת לומדי תורה בכל מה דאפשר.

וידוע שבעולם העליון יש הרבה בתי מדרשות, וכל היכל בגן עדן נקרא על שם איזה מסכת, כגון היכל מסכת ברכות, היכל מסכת כתובות וכדומה, בית מדרשו של הבית יוסף, בית מדרש הרמ"א, והזוהר וכו'.

ומובא בספרים דאדם שעסק באיזה מסכת בהיותו בהאי עלמא, ויכול בעולם העליון לילך לבית המדרש של המסכת ההיא, ובשביל זה צריך כל אדם ללמוד כל חלקי התורה, כדי שיוכל לילך לכל בית מדרש לשמוע תורה מהקדוש ב"ה וב"ש לבד.

ואמרו חז"ל תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ואפשר להמליץ כמו שראו אצל הנפטר, שבהיותו בעוה"ז הלך תמיד מחיל אל חיל, ועבר ממסכתא למסכתא, והלך מבית המדרש לבית המדרש אחר להפיץ אור התורה ברבים, כמו כן בעולם העליון ילך מחיל אל חיל, מהיכל להיכל ובכל מקום בואו לא יצטרך להתבייש בפני לומדי המסכתא ההוא.

וכבר הבאנו לעיל בשם הילקוט שמעוני שמפליג אודות גודל כוחן של גומלי חסדים שחוסין בצלו של הקב"ה.

וכך עסק, בג' דברים שהעולם עומד עליהם, תורה עבודה וגמ"ח, וזכה לקיים כל היום חונן ומלוא וממילא וזרעו לברכה.

...

- ב -

אמרו ז"ל (ברכות ג) אין אומרים בפני המת אלא דברי של מת. הכוונה בזה, שרואים מה המת היה חפץ ולאיזה דבר השתדל בחייו, את זה אומרים בפני המת, כי אז יעשו הדברים הללו רושם גדול על המקשיבים. ביידעם כי זה האיש אשר בקרוב ייפרד מהם לנצח, הקדיש כוחותיו לדבר זה, ממילא ישתדלו יותר לקיימם.

איתא במדרש: הקב"ה כותב ודיו שנשאר בקולמוס הוא מקנח בראש הצדיקים בשעה שמגיע להיפטר מן העולם. הכוונה בזה לדעת: כל מה שנעשה בעיר לתיקון העיר הוא דבר יקר מאוד, וזה נכתב בפנקסו של הקב"ה כל יום. כמ"ש וכל מעשיך בספר נכתבים. אולם דבר שחסר עוד לתקן בעיר זהו הדיו שנשאר בקולמוס של הקב"ה כביכול, שטרם כתב זאת בפנקסו, והדיו הזה מקנח בראש הצדיקים בשעה שמגיע זמנם להיפטר מן העולם. הכוונה בזה שנותן להצדיק הרעיון שיש להשתדל שיגמור העניין הזה. וכדאיתא במדרש: מסורת תהיה בידך כל העושה מצווה סמוך

סגולת הרשב"י

פדיון נפש האמיתי, הגדול ביותר בעולם שיציל נפשך (ללא כסף). אמור במשך שבעה ימים ברציפות את דף האיזרא, (רצוי לאחר התפילה תן וחלק לעוד 3 אנשים את דף האיזרא, וכן הלאה).

כך תוצר שרשרת מוּגן, של הרשב"י לכל עם ישראל שאין שום כח ומקטרג בעולם שיכול לפגוע בה כולם מוגנים בתיבת נוח של הרשב"י: - הזוהר קדוש